

A. L. ...

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ

АХМЕТ

Шығармаларының
а к а д е м и я л ы қ
т о л ы қ ж и н а ғы

БІРІНШІ ТОМ

Алматы, 2022

УДК 821.512.122
ББК 84 (5 қаз)
Б 20

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Ғылым комитеті

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының
Ғылыми кеңесі ұсынған

OR11465467-OT-21 «Әдебиеттану және өнертану саласындағы қоғамдық сананы жаңғырту жағдайында жаңа гуманитарлық білімді қалыптастыру және инновациялық зерттеулер жүргізу: әлемдік тәжірибе және отандық практика» атты конкурстан тыс нысаналы бағдарлама аясында әзірленді.

«Академиялық басылым» сериясының негізі 2020 жылы қаланған

Идея авторы және жоба жетекшісі:
ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі,
филология ғылымдарының докторы К.І. Матыжанов.

Томның редакция алқасы: Матыжанов К. (жалпы редакциясын басқарған), Ісімақова А., Қыдыр Т., Рақыш Ж. (жауапты шығарушы), Ақан А., Сәрсек Н. (жауапты редактор), Елесбай Н., Мұстафаева К., Ахмет Ә.

Пікір жазғандар:

ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы Д. Қамзабекұлы,
ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, филология ғылымдарының докторы А. Шәріп.

Ахмет Байтұрсынұлы. Шығармаларының академиялық толық жинағы. Бестомдық. 1-том / Томды құрастырып, баспаға дайындағандар: Матыжанов К., Ісімақова А., Рақыш Ж., Сәрсек Н. – Алматы: Brand Book, 2022. – 772 б.

Т. 1 ISBN 978-601-230-105-2

Ахмет Байтұрсынұлы шығармаларының академиялық толық жинағы ғалымның 150 жылдық мерейтойына орай текстологиялық зерттеулер негізінде сараланып, мазмұндық, мәтіндік, құрылымдық тұрғыдан толықтырылып шығарылып отыр.

Жинақтың бірінші томына А. Байтұрсынұлының «Қырық мысал», «Маса» кітаптарымен қатар «Ер Сайын», «23 жоқтау» жинақтары топтастырылған.

УДК 821.512.122
ББК 84 (5 қаз)

ISBN 978-601-230-105-2

© М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты, 2022

МАЗМҰНЫ

АҢДАТПА	5
ҚЫРЫҚ МЫСАЛ.....	17
Замандастарыма	19
1. Аққу, шортан һәм шаян	19
2. Шымшық пен көгершін.....	20
3. Ат пен есек.....	21
4. Маймыл	23
5. Егіннің бастары	24
6. Өгіз бен бақа.....	26
7. Емен мен қамыс.....	27
8. Қасқыр мен тырна.....	29
9. Бұлбұл мен есек.....	32
10. Екі шыбын	34
11. Арыстан, киік һәм түлкі.....	35
12. Қарға мен түлкі.....	37
13. Қасқыр мен қозы.....	39
14. Жас ағаш	42
15. Қартайған арыстан.....	44
16. Шал мен ажал	46
17. Қайырымды түлкі.....	47
18. Маймыл мен көзілдірік.....	49
19. Шал мен жұмыскер	50
20. Жарлы бай.....	52
21. Айна мен маймыл	56
22. Кісі мен арыстан.....	57
23. Жүргіншілер мен иттер.....	59
24. Еменнің түбіндегі шошқа.....	60
25. Кісі мен аю.....	61
26. Екі бөшке	64
27. Аңдарға келген іңдет	65
28. Қара бұлт	69
29. Иттің достығы	71
30. Қасқыр мен мысық.....	73
31. Қаптесер мен көртышқан.....	75
32. Ала қойлар.....	75
33. Сары шымшық.....	78
34. Түлкі мен қарашекпен.....	79
35. Кісі мен көлеңке.....	82
36. Қарашекпен мен қой.....	82
37. Қайыршы мен Қыдыр.....	84
38. Үлес.....	88
39. Өзен мен қарасу	89
40. Малшы мен маса	92
Факсимилесі	93

МАСА	141
Сөз иесінен	143
Жазушының қанағаты.....	143
Туысыма	143
Жадовскаядан.....	144
Қожа Насретдин ақылы.....	144
Оқуға шақыру.....	145
Нәбек аты	145
Сорлы болған мұжық	148
Қаздар	150
Есек пен үкі	153
Қазақ қалпы.....	156
Қазақ салты.....	157
Достыма хат.....	158
Жиған-терген.....	159
Анама хат.....	163
Тілек батам.....	165
Жауға түскеннің сөзі.....	167
Адамдық диқаншысы.....	168
Көк есектерге	169
Қа... қаласына.....	170
Жұртыма.....	170
Жұбату.....	171
Н.Қ. ханымға.....	173
Ақын ініме	174
И.Б. жездем хатынан	175
Жауап хаттан	177
Ғылым.....	178
Надсоннан	180
Бақ.....	181
Пушкин (Вольтерден).....	182
Ат	183
Данышпан Алектің ажалы	184
Балықшы мен балық	188
Алтын әтеш	195
Лермонтовтан.....	204
Факсимилесі	210
ЕР САЙЫН	259
Г.Н. Потанинге тарту.....	261
Жыр мәтіні.....	262
«Ер Сайынның» аяғы.....	309
Григорий Николаиш Потанин	326
Факсимилесі	332
23 ЖОҚТАУ	383
Бастырушыдан:.....	385

Сыршы	386
1. Мамай батыр (<i>Мамайдың шешесі Қараүлектің жоқтап айтқаны</i>)	388
2. Қаздауысты Қазыбек (<i>Қызы Маңқаның жоқтағаны</i>)	394
3. Кеңгірбай би	400
4. Алтай тәти	402
5. Кенесары – Наурызбай	408
6. Жантай	411
7. Шоқшолой қызының жоқтағаны	416
8. Төлебай (<i>Он екі жасар әйел баласының жоқтағаны</i>)	418
9. Төлебайды келінінің жоқтағаны	428
10. Төлебайдың жамағатының жоқтағаны	430
11. Әйеке	433
12. Қыздың жоқтауы (<i>Қырғызда қыздардың қошоғы</i>)	444
13. Әбжан (<i>Қыздың күйеуін жоқтағаны</i>)	445
14. Балқын қыздың жоқтауы (<i>Шешесінің жоқтағаны</i>)	447
15. Байжігіт Мұрат (<i>Қатыны жоқтаған</i>)	448
16. Ысмайыл хан (<i>Ханымы Күнжанның жоқтағаны</i>)	450
17. Ерторы	457
18. Жолдыбай	461
19. Есмағамбет (<i>Қатынының жоқтағаны</i>)	462
20. Ерғазы (<i>Қатынының жоқтағаны</i>)	463
21. Әбдірахман	466
22. Ормамбет	468
23. Әбдіғапар	479
Факсимилесі	496
ҚОСЫМШАЛАР	575
Ғылыми түсініктер	577
Есімдер көрсеткіші	737
Жер-су атаулары	747
Ру-тайпа атаулары	752
Сөздік	753
Шартты қысқартулар	757
Пайдаланылған әдебиеттер	758
Түйіндеме	763
Резюме	765
Abstract	767

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ

АХМЕТ

Шығармаларының академиялық толық жинағы

БІРІНШІ ТОМ

Компьютерде қалыптаған Жұмағалиев А.

Басуға 18.10.2022 ж. қол қойылды.
Қағазы офсеттік. Қаріп түрі «Times New Roman».
Пішімі 60х90 ¹/₁₆. Таралымы 3 000 дана.
Баспа табағы 48,25.

ЖШС «Brand Book» баспаханасында басылды